
ABD IRAK'TAN SORUMLU RUSYA DA SURİYE'DEN

18.10.2016

Birgün, 17 Ekim 2016

ABD ve Rusya aslında düşman kardeşler. Suriye ve Irak konusunda karşılıklı olarak bir iş bölümüne gittiler. ABD Iraktan sorumlu, Suriyeden de Rusya * Sykes-Picot'nun çizmiş olduğu o suni sınırlar, bu defa Rusya-ABD tarafından yeni bir pozisyon alınarak değiştirilmektedir

İŞİDe karşı Irak ve Suriyede eş zamanlı iki büyük operasyon başlatıldı. Musulda denklem dışı bırakılan Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtıyla Suriye cephesinde İŞİDe karşı ilerleyişini sürdürüyor. Son olarak örgütün büyük önem verdiği Dabık kasabası da alındı. Tüm bunlar yaşanırken Musul krizi üzerinden Irak hükümetiyle girilen ağız dalaşının nereye varacağı merak konusu. Ortadoğudaki yeni dengeleri anlamaya çalıştığımız günlerdeyiz. Yeni dengeler Ortadoğu bataklığındaki ülkeyi nasıl şekillendirecek? Bu süreci anlamak için geriye gidip tarihe bakmalıyız diyen emekli Büyükelçi Uluç Özülker ile dünyada yaşanan üçüncü kırılmayı ve olası etkilerini konuştuk.

Irak Başbakanı Abadi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan arasındaki karşılıklı sert sözlerin bizi taşıyabileceği noktayı deneyimli bir diplomat olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Diplomaside her şey olabilir. Ama önemli olan şudur ki; diplomasi aynı zamanda barış demektir. Savaşı ordular yapar, ondan sonra diplomatların devreye girmesiyle barış yapılır. Barış yapılacağı göz önünde bulundurulduğunda da daima kapının bir kanadı açık bırakılır. Başka bir deyişle sözleriniz ve davranışlarınızla, şu veya bu şekilde kendinizi bir açmaza sokup, ondan sonra geri adım atamama noktasına getirmemek esastır. En basit örnek; yakın zamanda Putinle Erdoğan arasında ciddi bir ağız dalaşı yaşanmıştı. İntikam ve kin duygusuyla hareket etme alışkanlığında olduğunu bildiğimiz Putin dahi, 8-9 ay sonra bir yumuşamayla Türkiye ile politikasını yeniden ileri düzeye taşıyabilecek bir çözüme yöneldi. Bu da çok net bir biçimde gösteriyor ki; politika dediğinizde ebedi olan tutumlar yoktur, günün şartlarına uygun olarak adım atılır.

Bu kadar sert çıkışlar o kapıyı açık tutabilir mi?

Üslup yanlıştır. Netice itibariyle aklımızdan çıkarmayalım ki karşımızda belki gerçek anlamda olgun bir devlet yok, bunun başında bulunan Başbakan da güdümlü bir başbakan, ABDnin kontrolü altında yaşıyor. Bunların hepsi doğru ama sonuç itibariyle burada bir devlet başkanı var. Orada cumhurbaşkanının çok fazla bir kıymeti harbiyesi yok, başbakan daha önemli bir kişi. Dolayısıyla herhangi bir şekilde üslubunuzu üst düzeye taşıdığınızda, bu karşınızdaki bir devlete hitap ettiğinizi de unutturmamalı.

Türk askerinin Iraktaki varlığına Irak hükümeti karar verir dendi ABD tarafından. Bu gelişmeler Türkiye-ABD ilişkilerini nasıl şekillendirir?

Bir söz vardır; Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla. Elbette burada Abadinin çıkışı kesinlikle kendi düşüncesi değildir. Çünkü Türkiye'yi karşısına muhatap almak istemez. Orada bir devlet de yok sonuç itibariyle. Bunu söyletme cesaretini ona veren ABDdir. Türkiye'nin oradaki mevcudiyeti ABD'yi rahatsız etmektedir. Bu açıdan baktığımız zaman biraz daha geriye gitmekte fayda var.

2014te Türkiye'yi Iraka davet eden İbadinin kendisiydi. ABD de buna ses çıkarmamıştı. O dönem isteyen ABD bugün neden Türkiye'yi Irakta istemiyor?

O günkü koşullarda çok daha farklı bir durum vardı, bugün çok daha farklı bir durum var. O günkü koşullarda IŞİDe karşı ne yapacaklarını daha tam manasıyla kestirememişlerdi. 2014 yılında Rusya ve ABD arasındaki ilişkiler de bugünkü gibi değildi. Unutmayın ki ilginç bir durum var ortada. Rusya hep kazançlı çıktı son dönemlerde girmiş olduğu mücadelelerden. Bunun da arkasında aslında Batının bir bütün olarak yapmış olduğu ciddi hatalar var.

Nedir o hatalar?

Gürcistanda ve Ukraynada Batı dünyası sürekli olarak bu ülkeleri kışkırttı, teşvik etti. Fakat bu teşvikinin sonunu getiremedi. Getiremediği için de Rusya fırsatı çok iyi kullanıp, haklı ve üstün konuma geçti. Sonuçta da çok ciddi bir ambargo sonucu Rusya zaten asırlardır inmeyi istediği güneye sonunda indi. Suriyeye girdi. Bugün Rusya artık Suriyeye inmiş, oraya gerçek anlamda yerleşmiş ve uzun vadeli olarak oradaki kendi toprağını oluşturma peşine düşmüştür.

Bir de Halep meselesi var...

Rusyanın, Akdenizde kendine bağımlı olarak oluşturmaya çalıştığı bölgenin içinde yer alan bir şehirdir Halep. Rusya artık Halepi terk etmez, Tartusa ek olarak iki üs daha kurdular. 11 tane gemileri var, uçak gemilerini de Akdenize gönderecekleri söyleniyor. Dolayısıyla Rusya eğer herhangi bir şekilde Halepte hakimiyet tesis edilemez ise buradaki savaşı durdurmaz. Ne oldu? Batıdan gelen ambargonun cevabı ve aynı zamanda Rusyaya karşı bu kadar zorlaştırmacı, zorlayıcı bir noktaya gelinmesi, evvela Suriyenin bu manada topyekûn kaybedilmesiyle sonuçlandı, Rusya bu kozu da kullandı. Sadece burada Gürcistan, Kırım, Ukrayna meselesi değil bunun ötesinde Suriye de geldi. Rusya Batının orada sıkıştırdığı ölçüde, burada Esadın arkasına topyekûn geçti. Bugün Suriye Rusyanın sözü dışında herhangi bir şey yapılamayacak noktaya taşındı.

Yani ABDnin Iraktan çıkmıyor oluşu gibi, Suriyeden de Rusya mı çıkmayacak?

Bu da kendi içinde ilginç bir durum oluşturdu. ABD ve Rusya, bir yandan ambargo, bir yandan Suriye çekişmesini bir araya koyduğunuz zaman aslında düşman kardeşler bunlar. Dost değil. Ve çatışmaları o kadar ki soğuk savaşa mı dönüyoruz, sorularını beraberinde getirdi. Hatta hatta başka türlü çatışmaya mi giderler, buraya kadar büyüdü iş.

ABD-Rusya arasında Soğuk Savaş dönemi gibi bir çatışma ortamının oluşması bekleniyor mu?

Bence hayır. ABD ve Rusya çatışmaz. Şu anda vekalet savaşları yaptırılıyor. Bir yandan gerçek anlamda ambargo kalktı deniyor ama kalkmadı. Giderek de ağırlaştırılarak devam ediyor. Ama diğer taraftan Suriye ve Irak konusunda karşılıklı olarak bir iş bölümüne gittiler. ABD Iraktan sorumludur. Suriyeden de Rusya. Yani başka bir deyişle ABD bir yandan Rusyaya karşı menfaati ters düştüğü için bu ciddi olumsuz politikaları güderken, diğer yandan Ortadoğu politikasında tam tersi bir işlevi üstleniverdi.

İngiltere ve Fransa arasındaki gizli anlaşma Sykes-Picot ile 100 sene önce çizilen sınırlar ve Batının Ortadoğu hayalleri, bu kez ABD-Rusya eliyle mi hayata geçirilmeye çalışılıyor?

Sykes-Picotnun çizmiş olduğu o suni sınırlar, bu defa Rusya-ABD başat güçleri tarafından yeni bir pozisyon alınarak değiştirilmektedir. Petrol dediğiniz zaman bir anda bütün şartlar değişiyor ve batı kendisi burada topyekûn hakimiyet kuruyor. Burada bir yanlışlık var. Başat güçler devamlı olarak jandarması olarak dünyanın ben yaptım oldu politikasıyla gidiyorlar.

Bugünkü tablo nasıl? Sömürgecilik devam ediyor çünkü...

Batı refah toplumdur. Sömürgecilik yeni şekliyle devam ediyor. Bir Fransız bana ilginç bir tanımla yaptı. 2 metrelik bir havuz düşünün. O havuzda biz iki kişiyi saçlarından tutup batırmışız, biz devamlı yukarda nefes alıp yaşıyoruz. Onları 1-2 dakikada bir yukarı çıkarıp nefeslendiriyoruz. Sonra tekrar batırıp biz yaşamaya devam ediyoruz, onların aşağıdaki desteği sayesinde. Böyle bir dünya düzeni nereye kadar gider? dedi. Sorun burada patladı. ABD, Rusları Afganistandan çıkarabilmek için Talibanı yarattı. Taliban Afganistan halkının kendisidir. Afganistanın yüzde 42'si Talibandır. Taliban diye bir örgüt yoktur. Taliban Afganistandır. Bunların içinden eğittiler, Ruslarla mücadele etsinler diye ve kovdular oradan Rusları. Bunları eğitmek için Kuzey Pakistanda selefi okulları kurdular. Bugün 1 milyonun üzerinde Selefi dünyada at koşturuyor, başının belası oldu herkesin. Yaratan kim; ABD. Sudana girdi, ikiye bölündü ülke. Libyaya girdi, iç savaş çıktı. BOP diye ortaya çıktılar Bush döneminde, ne oldu? Arap baharını gördünüz nasıl sonbahara, kışa döndü * Yani ABD girdiği her yerde arkasında bir mezbelelik bıraktı. Irakta da aynı şeyi yaptı, tıpkı Ortadoğunun canına okuduğu gibi * Bu çerçevede bir tek kayıtsız, şartsız desteklediği güç var, o da İsrail. Adeta ABDnin 52. vilayeti.

Pek çok ülkede büyükelçilik yaptınız. Ortadoğu ülkelerinde de... Neler gözlemlediniz?

Libyada büyükelçiyken şunu gözlemledim ki, halkı için müthiş çalışan bir liderdi Kaddafi. Ama diktatördü. Libyalılara sordum bir gün, çok ilginç bir tahlil yaptılar. Dediler ki; Multi-etnik yapıda ülkeleriz biz. Bütün çevremiz Arap ülkeleri, aşiret düzeninde yaşıyoruz. Libyada da 400ün üzerinde aşiret var. Bunları bir arada tutmak fevkalade güç, tepeden tırnağa silahlı hepsi. Dolayısıyla multi-etnik yapı içinde zorlayıcı olmak kaçınılmaz. Ama şunu aklınızdan çıkarmayın, iş vicdanlara ve din faktörüne geldiği zaman işte orda hepimiz laikiz. Çünkü kalbe hitap eden dinin, zorlamayla üstesinden gelmenin mümkün olmadığını idrak ettik. Bakın Kaddafi laikti. Mübarek laikti. Saddam laikti. Esad laiktir. Değişik nedenleri var ama hepsi laiktir. Tunus en demokratiğiydi, laikti. Bunlar laikliği ön plana çıkarmış, laik olmayı tercih etmişlerdi.

Nasıl gelindi bugünkü tabloya?

Ne oldu? Dünyada bir mağduriyet başladı. Nüfus çok artıyor, dünyadaki dengeler bozuluyor. Batı, refahı geriliyor. Fakat bunu kabullenmiyor ve daha acımasız bir şekilde mağdurları eziyor. Bunun sonucu olarak bir de mikro-milliyetçilik, savaşlar, açlık, dünyadaki nüfus artışı, iklim sorunları vs. hepsi bir araya geldiğinde göçler başladı. Ama göçlerle birlikte aynı zamanda ezilmiş olduğunu iddia eden toplumlar; ki gerçekten ezildiler, ayaklanmaya başladı. Bu toplumlar genel anlamda Müslüman kesimlerden çıktı. Ve bu defa Müslümanlığın terörle özdeşleştirilmesi sonucuna varıldı. Batının en büyük hatalarından bir tanesi de bu olmuştur.

Din adıyla kan akıtan bir IŞİD gerçeği var ortada. Bunu nereye oturtabiliriz?

Irak meselesinde IŞİDi yaratan ABDdir. ABD Iraka haksız bir biçimde girdi ve Tikrit üçgeninde kalan bölgedeki herkesi katletti, bunlar Saddamın adamlarıdır diye. Bunun üzerine ABDye Şiiler ve Tikrit üçgenindeki Müslümanlar intikam duygusuyla ayaklandılar, ABDye başkaldırdılar. O kadar ileri gittiler ki; El Kaide dahi kabullenemedi ve buradan IŞİD çıktı. Başka bir deyişle Tikrit üçgeninin desteğiyle IŞİD ortaya çıkmıştır. Bunun da arkasında doğrudan doğruya ABD vardır, IŞİDi ABD yaratmıştır. Bugün kendi yarattığı canavarla boğuşmaya herkesi mecbur ediyor ABD.

Suriyede bir çözüm yolu bulunabilmesi için taraflar bir araya gelebilecek mi?

Suriye meselesinin çözümü Rusya ile ABDnin kendi aralarında uzlaşmalarına, ama bu uzlaşma içine de mutlaka Türkiye ve İranı da sokmalarına bağlıdır. Suudi Arabistan bu ülke değildir. İran olmazsa çözemezsiniz. Şii faktöründen dolayı İran aktördür. Ama 1200 km sınırıyla ve bu kadar belaya saplanmış bir ülke olarak Türkiyeyi dışarda bırakarak gidemezsiniz. Gittiğiniz gün Türkiyenin başı geometrik olarak büyüyen bir belayla baş başa kalır. Bu masada Türkiye de mutlaka olmalıdır.

Türkiyenin Suriye politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Baştan aşağı yanlıştır. Geçmişte de yanlıştı, şimdi de yanlıştır. Esad gidecek diye tutturuldu. Esadın gideceği filan yok. Artık Rusya ile görüşülecek bundan sonra. Rusya ile uzlaştık. Rusya-Türkiye yakınlaşması pek çok şeyin yolunu açmıştır. Batının Türkiyeye bakışı ve politikaları bu kadar zor bir noktaya işi taşıdığına Rusya fırsattan istifade Türkiyeyi kendi yanına çekip, batıdan daha fazla uzaklaştırabilmenin yolunu da açabilir miyim diye düşünmeye başladı.

Olur mu böyle bir kopuş?

Olmaması lazım. Putin en son Avrasya modelini dile getirdi. Avrasya modeline gelerseniz orda yer alırsanız, netice itibariyle çok daha karlı çıkarsınız diyor. Avrupaya her yönden göbek bağıyla bağlıyız. Eğer AB ile müzakereler yürümüyorsa bunun suçunu sadece ABde görmemek lazım. Dolayısıyla meseleye tek taraflı olarak Avrupa bize sırt çevirdi diye bakmamak lazım.

AKPnin dış politikası hakkında ne söylersiniz?

Tamamen yanlıştır. Bu politikayla hiçbir yere gidemezsiniz.

Peki şu 3. kırılmanın etkilerini de netleştirelim. Dünya genelinde sınırları da değiştirecek ölçüde gerçekleşen bu 3. kırılmadan Türkiye nasıl çıkar?

Güneydoğuda yaşananlar 3. kırılmanın topyekûn sonuçlarıdır. Birincisinde yıkıldık, ikincisinde kurulduk, üçüncüsünde bizimle yeniden oyun oynanıyor. Aklımızı başımıza toplamazsak, birlik ve beraberliğimizi sağlayamazsak, bölünme tehlikesini getirir.

Yani yeniden yıkılmamızdan mı bahsediyorsunuz?

Evet, yeniden yıkılmamızı getirir ve Türkiyeden toprak kaybına kadar gidebilecek yeni oluşumlardan, risklerden endişe etmek lazım. Şunu da aklınızdan çıkarmayın, başat güçler anlaştığı zaman karşısında durmanız çok kolay olmuyor. Siyaseti bir tarafa bırakın, bugün Türkiye'nin gelmiş olduğu noktada artık hükümeti çok aşan bir konumdayız. Onun için parlamentoyu mutlaka ve mutlaka ön plana çıkarabileceğimiz ve çözümü arayabileceğimiz merkez kurum haline dönüştürebilmemiz kaçınılmaz şekilde gereklidir.

Kaynak/Source: